L. s. 358/884.

Alleg. 34.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem zmiany niektórych postanowień obowiązującej obecnie krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861.

Wysoki Sejmie!

Z powodu znacznych zmian, jakie od r. 1861. w terytoryalnym podziale kraju na okręgi polityczne i sądowe nastąpiły, uczynił poseł Dr. Tadeusz Pilat w zeszłym roku wniosek na zmianę §§. 5. i 6. krajowej ordynacyi wyborczej.

Wniosek ten przekazany był komisyi prawniczej, która sprawozdaniem z dnia 7. Października 1883 l. s. 688 przedłożyła projekt do ustawy zmieniającej §§. 5. i 6. ordynacyi wyborczej krajowej, a Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. Października 1883 uchwalił ów projekt z następującą poprawką przez JE. posła Dr. Kazimierza Grocholskiego wniesioną, a mianowicie:

Według wniosku komisyi prawniczej opiewać miał §. 5. krajowej ordynacyi wyborczej: „Dla wyboru posłów z gmin wiejskich tworzy każdy z obecnych 74 powiatów politycznych osobny okręg wyborczy“. Wysoki Sejm zaś uchwalił §. 5. jak następuje: „Dla wyboru posłów z gmin wiejskich tworzy każdy z obecnych okręgów dzisiejszych 74 powiatów i t. d.“.

Według oznajmienia c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 15. Kwietnia 1884 l. 3019 uchwała Wysokiego Sejmu nie otrzymała Najwyższej Sankcyi a to z powodów w owym reskrypcie wymienionych.

W skutek tego Wydział krajowy stosując się do uwag poczynionych we wspmnionym reskrypcie Prezydyum Namiestnictwa przedłożył Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z dnia 25. Lipca 1884 l. 22.918/84, w którem treść reskryptu Prezydyum Namiestnictwa dosłownie jest umieszczoną, nowy projekt do ustawy zmieniającej §§. 5., 6, 7., 27., 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861.

Ten wniosek Wydziału krajowego, uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 12. Września 1884 komisyi prawniczej przekazany, jest przedmiotem niniejszego sprawozdania.

Jeżeli porównamy nowy projekt, przez Wydział krajowy wniesiony, z zeszłoroczną uchwałą Wysokiego Sejmu, to znajdziemy zaraz w art. I. zmianę stylistyczną, gdyż zamiast wyrazu „i odtąd opiewać będą następnie“ w nowym projekcie umieszczono wyrazy „od czasu

poniżej w „artykule II. oznaczonego . . . i t. d.“ Ponieważ nie da się zaprzeczyć, że ta przez Wydział krajowy proponowana stylizacya przyczynia się do większej jasności ustawy, to komisya prawnicza z tą zmianą zupełnie się zgadza.

Nie równie ważniejszą bo zasadniczą zmianę przedstawia nam §. 5. projektu Wydziału krajowego.

Albowiem wedle zeszłorocznej uchwały Wysokiego Sejmu podstawą wyboru posłów z kuryi gmin wiejskich miały być „obecne okręgi dzisiejszych 74 powiatów politycznych“, z czego wypływało, że gdyby w ciągu czasu zmiany terytoryalne w okręgach powiatów politycznych nastąpiły, wyborcy z gmin od jednego powiatu oderwanych, zawsze musiały by głosować w powiecie, do którego dzisiaj należą, choćby w przyszłości do innego powiatu politycznego należeć miały.

Że Wysoki Sejm tak i nie inaczej pojął postanowienia §. 5. przez się uchwalonego, wypływa już z tego, że Wysoki Sejm nie zadowolnił się stylizacyą przez komisyę prawniczą projektowaną, lecz przyjął poprawkę JE. posła dr. Kazimierza Grocholskiego, która kładzie nacisk na „obecne okręgi dzisiejszych 74 powiatów“.

To postanowienie główną zdaje się było przeszkodą w uzyskaniu Najwyższej sankcyi.

Skoro bowiem rokowania o zmiany okręgów niektórych powiatów są jeszcze w toku a przydzielenia pojedynczych gmin do innych powiatów i na przyszłość wydarzyć się mogą, to przy zatrzymaniu zeszłorocznej uchwały Wysokiego Sojmu co do brzmienia §. 5. — każda taka choć najdrobniejsza zmiana terytoryalna, zniweczyła by zgodność między okręgami politycznymi a okręgami wyborczymi, kuryi gmin wiejskich, do której projektowaną nowelą dążymy, i która jedynym jest celem tej noweli, a każda taka zmiana terytoryalna wymagała by dla przywrócenia tej zgodności — nowej ustawy krajowej.

Aby temu zapobiedz i tę przeszkodę w uzyskaniu Najwyższej sankcyi usunąć, proponuje Wydział krajowy taką stylizacyę §. 5., według której jak długo kraj na 74 powiatów politycznych podzielonym będzie, każdy powiat z każdoczesnym swym okręgiem terytoryalnym będzie zarazem okręgiem wyborczym dla gmin wiejskich.

Komisya prawnicza zastanowiwszy się nad tą zmianą, przyszła do przekonania, że bez narażenia na szwank dzisiejszego systemu wyborczego, praw wyborców lub wyniku wyborów, z tą zmianą zgodzić się możemy, —

albowiem zatrzymując liczbę 74 powiatów politycznych niezmienioną, przyszłe zmiany terytoryalne takowych nie mogą być tak znaczne; pojedyncze okręgi wyborcze już teraz nie są między sobą równe co do obszaru, liczby ludności lub kwoty opłacanych podatków; ludność wiejska, w kraju naszym w przeważnej swej większości i w przeważnie większej liczbie powiatów jest jednolitą, a zatem zmiany okręgów pojedynczych powiatów politycznych a z niemi granic okręgów wyborczych — żadnego prawie wpływu na ogólny wynik wyborów w całym kraju wywrzeć by nie mogły.

Jeżeli się z resztą zważy, że i zmiany terytoryalne względem powiatów politycznych tylko po poprzedniem wysłuchaniu zdania Reprezentacyi krajowej nastąpić mogą, to komisya sądzi, iż śmiało doradzić może przyjęcie stylizacyi §. 5. przez Wydział krajowy projektowanej.

W §. 7. proponuje Wydział krajowy, idąc za wskazówką Rządu, zmianę słowa „wyszczególnionych“ na „oznaczonych“ — i z tą osobną nic nie znaczącą zmianą komisya prawnicza się zgadza.

W obec stylizacyi §. 5. w zeszłym roku przez Wysoki Sejm uchwalonej, nie wykluczoną była możliwość, aby w skutek zmian terytoryalnych obecnych powiatów politycznych pojedyncze gminy zmuszone były na przyszłość wykonywać prawo wyborcze w innym powiecie politycznym aniżeli tym

do którego pod względem administracyjnym należą, dla tego też postanowienia §. 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej, normujące postępowanie w podobnych wypadkach, musiały zostać niezmienione.

Jeżeli zaś Wysoki Sejm uchwali §. 5. w brzmieniu przez komisyę prawniczą, zgodnie z Wydziałem krajowym obecnie proponowanem, zgodność między powiatami politycznemi i okręgami wyborczemi stale będzie zaprowadzoną, a dotyczące postanowienia §§. 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej będą zbyteczne.

Dlatego wnosi komisya prawnicza na przyjęcie zmian w tych paragrafach wedle projektu Wydziału krajowego.

Na końcu wyraził Rząd życzenie, aby przy sposobności uchwalenia noweli do krajowej ordynacyi wyborczej, dążącej do zaprowadzenia zgodności między powiatami politycznemi i okręgami wyborczemi kuryi gmin wiejskich, wniesiono także stosowne do nowych ustaw o spisie ludności — postanowienie §. 27. krajowej ordynacyi wyborczej w tym kierunku, że podstawą do obliczenia liczby prawyborców na każdą gminę przypadających, stanowić ma stan ludności obecnej według ostatniego spisu ludności.

Życzenie to jest, zdaniem komisyi, słusznem i wypływa z natury rzeczy, choć by tylko dla tego, że gdyby stan ludności także nieobecnej w rachubę wciągnięto, jedna i ta sama ludność dwa razy przy obliczeniu liczby prawyborców na cały kraj przypadających byłaby uwzględnioną.

Zważywszy tedy, że Wysoki Sejm zeszłoroczną Swoją uchwałą uznał potrzebę ustawy zaprowadzającej zgodność między powiatami politycznymi i okręgami wyborczymi dla wyboru posłów z kuryi gmin wiejskich a zarazem i Rząd potrzebę tę uznaje, komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną pod ·/. ustawę.

Lwów dnia 17. Września 1884.

Zawadzki,
przewodniczący.

Fruchtman,
sprawozdawca.

I. Związkowa drukarnia we Lwowie.

Ustawa

z dnia . . . . zmienieniająca §§. 5. 6. 7. 27. 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

Art. I.

Postanowienia §§. 5. 6. 7. 27. 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 od czasu poniżej w artykule II. oznaczonego, przestaną obowiązywać w dotychczasowem brzmieniu i opiewać będą jak następuje:

§. 5.

Każdy z 74 powiatów politycznych w granicach swych terytoryalnych tworzy osobny okręg wyborczy dla wyboru posłów z gmin wiejskich.

§. 6.

Miejscem wyborczem dla każdego okręgu wyborczego gmin wiejskich jest siedziba politycznej władzy powiatowej.

§. 7.

Każdy z okręgów wyborczych w §. 5. oznaczonych wybiera jednego posła.

Wyborcy wszystkich w jednym okręgu wyborczym położonych gmin (wyjąwszy miasta uprawnione do wyboru według §. 2.) tworzą jedno ciało wyborcze.

§. 27.

Celem wyboru posłów z gmin wiejskich oznaczy polityczna władza powiatowa ilość wyborców wybrać się mających z każdej gminy okręgu wyborczego, (z wyjątkiem miast w §. 2. wyszczególnionych) stosownie do przepisu §. 12. według stanu ludności obecnej w gminie podczas ostatniego spisu ludności.

O liczbie wyborców przypadającej na każdą gminę uwiadomi polityczna władza powiatowa naczelnika gminy i poleci mu, aby sporządził i przedłożył spis członków gminy uprawnionych według postanowień §. 13. i 17. do wyboru wyborców.

§. 32.

Gdy po odbytym wyborze wyborców we wszystkich gminach wiejskich powiatu lista wyborców uzupełnioną została, naczelnik powiatowy polityczny wystawić i doręczyć ma wyborcom karty legitymacyjne, zawierające bieżący numer listy powiatowej wyborców, nazwisko i miejsce zamieszkania wyborcy, tudzież miejsce, dzień i godzinę wyboru posła na Sejm krajowy.

§. 33.

Naczelnik politycznej władzy powiatowej zestawi listy wyborców wybranych i w myśl §. 14. powołanych do wyboru w jedną główną listę wyborców okręgu wyborczego i przygotuje ją w dwóch egzemplarzach do aktu wyborczego.

Art. II.

Ustawa niniejsza zacznie obowiązywać z dniem rozpisania pierwszych po jej ogłoszeniu następujących ogólnych wyborów posłów na Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.